18. asır ricâlinden Erzincanlı Şeyh Muhammed Sâdık Efendi Hazretlerinin bu risâlesi, seyr ü sülûkün merhalelerini ve tezkiye-i nefsin mertebelerini gösteren pek latîf bir eserdir. Zîrâ müellif, sâliklerin manevi yolculuğunu latîf temsillerle ve zarîf teşbihlerle îzâh etmişdir. Dışarıdan bakılınca bir hikâyeyi andırır ama aslında başdan sona seyr u sülûkü anlatır. Eser tıpkı bir ayna gibidir. Öyle ki, her okuyucu, eserde kendi hâlini müşâhede eder, kendisini görür, hangi mertebede olduğunu anlar ve seyr u sülûkünde daha ileri bir mertebeye ulaşmak için neler yapması gerekdiğini öğrenir. Hazret, isteseydi, bunları doğrudan doğruya da anlatabilirdi. Ne var ki, kişiye "sen şu hâldesin, bu hâldesin, şöyle yapmalısın, böyle yapmalısın" demek yerine ona bir ayna tutarak kendi kendisini görmesini sağlamak çok daha tesirlidir ve bu usûl, âriflerin irşâd usûlüdür.

Hazret-i Şeyh'in uslûbu da lisânı da pek latîf olduğundan risâlede hiç bir değişiklik yapmadım, olduğu gibi yazdım. Bu lisâna âşinâ olmayanlar, sadeleştirilmiş hâlini basit bir aramayla bulabilir ve oradan okuyabilirler. Bu eser, 2103 senesinde kitâb olarak da yayınlandı. Dilerseniz "Risâle-i Mahbûb-Nefsin Mertebeleri" başlığıyla çıkan o kitabı da temin edebilirsiniz.

RİSÂLE-İ MAHBÛB

Allahu Zü'l-Celâl'e hamd ü senâ, Resûlüne salât ü selâmdan sonra, tâlib-i dîdâr ve sâlik-i râh-ı hakîkat olan ihvân-ı mü'minîne duâ olunup tarafımızdan işbu risâle hediyye olunmuşdur. Zîrâ peder-i ma'nevî olan kimsenin, veled-i manevîsine nush ve pendden ziyâde kıymetdâr hedâyâsı olmaz.

Benim rûhum! Dil dili var, dilden dile. Dil dilken dilden dile varılmaz hâne-i dil Zeyd u Amr ile bile. Herkes bulunduğu tarîkin evvelâ ilmini tahsîl edip ba'de 'ameline mübâşeret etmek gerekdir. İbtidâ ilm-i şerî'atdir ki cümleye farz olmuşdur. Ba'de ilm-i tarîkat elzemdir. Ba'dehû ilm-i ma'rifetullah lâzımdır. Ba'dehû ilm-i hakîkat nimet-i Hakk'dır. Ammâ ilm-i tarîkat bir bahr-i muhît olmakla andan bir katre beyân olunmuşdur ki "hayru'n-nâs men yenfau'n-nâs (insanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır" tahtında dâhil olmak ümîdiyle bî-garaz tahrîr olunup ehl-i tevhîdin duâları ricâ olunur. Allahümmeftahlenâ hâzihi'l-künûz vekşiflenâ hâzihi'r-rumûz.

Bismillâhirrahmânirrahîm. " رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ" . Sadakallahu'l-Azîm.

Benim cânım! İklim-i hestîde seyr ü sefer ve sahrâ-yı fenâda seyyah olduğumuz esnâda şâh-ı bekâdan bir elif-i istikâmet ihsân olundukda, cins-i re'yden rü'yâ misilli beyne'n-nevm ve'l-yakaza

gûyâ ki vâkı'a vaki' olan budur ki sahrâ-yı fenânın şehir ve kurrâlarından bir şehr-i 'azîme uğradım ki tûl u arzı göz ihâta etmez. O şehrin içinde olan mahlûkâtın kesreti bir mertebe kim sokağında rahat gezilmez. Ve ahâlisi cümle cihânda mevcûd olan mahlûkun sınıfından mahlût Arab ve Acem ve Türk ve Rum ve cümle keferenin enva'ı onda mevcûd bulunmakla hayretde hayrân, bir acîb seyrân vâki' olup o şehrin vasatında bir azîm kale binâ olunmuş ki burc-ı bârûsu eflâke berâber. Hâric-i sûrda vâki' olan bu şehre ezelden şems-i hakîkatden bir şu'le düşmemiş ve düşmez. Ve ahâlisini gördüm ve fehm etdim ki bu şehrin ahâlisinin gönülleri dâr-ı zulmetdir, zîrâ meşrebleri kilâb-âsâ bir lokma için hırlaşıp az bahâne ile birbirlerini yırtarlar ve şehvet ü gadabları gâlib olmakla tabî'at-i nâriyeleri galebe etdikde, birbirlerini katlederler ve zinâya meyl ü rağbetleri gâlib olduğundan bir fâhişe avrat ardına üçü beşi düşüp bazı kerre birbirlerini kıskanıp helâk ederler ve livatadan ziyâde hazz ederler, sirkat ve bühtân ve iftirâ ve şürb-i hamr ve yalan ve gıybet, 'âdet-i müstemirreleri olup bir zerre Hakk'dan havf etmezler. Ve günâh-ı kebîreyi işleyenlerin ekserisi islâmdan olup, bazı ulemâdan olup emri bi'l-ma'rûf ve nehyi 'ani'l-münker eden ulemâ ve vâiz ve sulehâsı dahi o şehirde zuhûr edip o şehr-i emmârede ahâlisiyle bir vech ile ülfet edemeyip o şehr-i 'azîmin vasatında olan kaleye hicret ederler.

Fakîr o şehirde bir mikdar misâfir oldum. Murâd etdim ki bu şehr-i 'azîmin söz anlar ulemasını bulup bu şehrin ismi ve hâkimi ve vâlisini ve hâlini suâl edeyim. Ulemâsından birine suâl etdim ki, "Şehrinizin ismi nedir?" dedim. "Bu şehrin ismi, Emmâre'dir ve dâiresi gafletdir ve dar-ı zulmetdir". Ve pâdişahlarının ismini suâl etdim. Cevâb etdi ki, "Bizim pâdişahımıza Akl-ı Ma'âş derler. Bir âlim ve hikmetde mâhir, müneccim ve mühendis ve tabîb ve âkil u dânâ derler ki kûh-i zemînde bir dahi akrânı yokdur" dedikde, pâdişahın vezîrini suâl etdim. Dedi, "Vezîri kuvve-i müdrikedir. Ve hiss-i müştereke kethüdası ve vekîl-i harcı kuvve- i vâhime ve vesvas". Ve sair etba'ından suâl etdikte, haber verdiğine göre bildim ki cemî'-i ahlâk-ı zemîme ile mezmûm olan kimseler Akl-ı Ma'âş nâm pâdişahın emektârı ve mahrem-i esrârı olmuşlardır.

Fakîr dahi Akl-ı Ma'aş her fende üstâd-ı kâmil olduğunu bildikde sebeb-i ma'îşet olmak için onun fenninden tahsîl-i ma'rifet sevdâsıyla bir zaman hizmetinde oldum. İsti'dâdıma pesend olup ifrât-ı muhabbetle nice marifet kesb edip bizi kendine mahrem-i esrâr etdikte, her fende mâhir olmakla hezâr-fen oldum. Lâkin o pâdişahın kendi zîr-i hükmünde olan mahlûkun cümlesi ma'âsîyi mürtekib olup Akl-ı Ma'âş iklîm-i vücûdda pâdişah olmakla bunların isyânlarm görürken, men' etmeye kudreti olmadığından rûha 'azîm siklet gelip 'ârifane bir gün aklımı uğurlayıp dedim, "Pâdişahım, bu şehrin ulemâsı ilimleriyle âmil olmazlar, Hakk'dan havf etmezler ve câhilleri tâib ve müstağfir olmayıp gönüllerinde nûr-ı îmân leme'ân etmez. Mutlak sûretde insan ve sîretde hayvan, belki bel hüm edall, bu ne hikmetdir?" dedikde, cevâp eyledi ki, "Benim ahâlimden değildir, kadîmden İblis bu şehrin halkını başdan çıkarmış ve vesvâs ve hannâs cemî'-i etbâ'ıyla bu Emmâre Şehri halkıyla ülfet edip ve fesadlarından mahrem olmuşlardır. Onlann fesadları def'ine tedbir edemedim" dedikde, Emmâre Şehrinden hicret etmeye niyet edip dedim, "Pâdişahım, bu 'abd-i 'âciz bendene etdiğin keremi kimseye etmedin, sâye-i devletinde nice safâlar etdim, samur kürklerle ve atlarla ve etba' ve ehibbâ ile sâz u söz ve lu'b u lehv ile olup padişahım yasak etmeyip ruhsat verdin. Zevk ü safâmız bu dâirede nihâyet buldu. İzn-i şerîfiniz olursa, fakîr bir seyyahım, bu şehrin vasatında olan kaleye varayım" dedim. Cevâb etdiler ki "O kaleye Levvâme Dâiresi derler. O kale dahi benim zîr-i destimdedir, lâkin Emmâre'de İblis kadîmî sâkin olduğundan Şehr-i Emmâre ahâlisine tövbe müyesser olmaz. Lâkin Levvâme Şehrine vesvâs tamamıyla tasallut edemez. Onlar dahi günâh-ı kebâire mürtekib olup işleri zinâ ve livâta ve şürb-i hamr ve gıybet ve sirkat ve bühtan ederler. Lâkin derakab nâdim olup tövbe ve istiğfar ederler" deyip Akl-ı Ma'âş sükût etdikte, hemen Levvâme nâm

kaleye can atıp kapısına vardım ki kapı üzerine yazılmışdı ki "et-tâibu mine'z-zenbi ke men lâ zenbe leh (Günahına tövbe eden o günahı yapmamış gibidir".

Hemândem tâib müstağfir olup Kale-i Levvâme'ye dâhil oldum. Gördüm o Şehr-i Levvâme, Emmâre ahâlisi kadar değil, nısfı mikdar ancak vardır. Bir zaman onda misâfir oldum. Levvâme ahâlisi ulemasmdan suâl etdim. Bir müftüleri var imiş. Ziyâretlerine vardım, âdâb ile selâm verdim. Selâmımı tazîmle alıp onun hizmetinde bir zaman okuyup yazıp müyesser olduğu mikdar ilim ahz edip ahâlisiyle ülfet ve sohbet edip meşrebleri cümle malûmum oldu. O Levvâme Şehri sâkinlerinden pâdişahlarının ismini suâl etdim. Cevâb verdiler ki, "Pâdişahımız Akl-ı Ma'âş'dır. Bu şehrimiz Akl-ı Ma'âş hükmündedir ve etba'ı kibir ve riyâ ve ta'assub ve zühd nâm vekilleri vardır" deyince, "Âlim ve sâlih ve 'âbid canlar bu Şehr-i Levvâme'de mevcûdlardır" dedikte, hatırıma geldi ki bu şehir ahâlisinin ulemâ ve sulehâsı mesleki ve mezhebi ve meşrebi malûmum oldu. "Acaba umûm üzere halkı ne meşrebdedir?" deyip hezâr âşinâlık sûretini tutup gördüm ki bu şehrin içinde olan ulemâsı 'âbid ve zâhid, lâkin buhl ve hased ve kibir ve ta'assub ve nefsâniyyet ve gıybet ve tama' ve nifâk meşrebleri bulunmuş. Gâyet ebrârdan sâlihlerle ülfet etdim. Ebrârlarını gördüm cehennem havfından 'afv u mağfiret ümîdiyle ibâdât u tâ'at ederler ve cennet arzusuyla nefsleri safâsı için leyl ü nehâr bî-râhat olup cennetin safâlarını ve hûr u gılmânını birbirlerine vasf edip cennete tergîb ederler. 'Âbidlerden bir şeyhe Emmâre Şehri ahâlisinden suâl eyledim. Dedi, "Emmâre Şehrinin halkı bir alay kâfir ve müfsid ve kâtil ve târikü's-salât ve zânî ve lûtî ve şâribü'l-hamrdırlar, fırka-i dâlledendirler. Onlar bizim şehrimizde yokdur, gelemezler. Ve onlardan bazı kimseye hidâyet oldukda, ondan hicret edip bu şehrimiz Levvâme'ye gelip fiillerinden nâdim olup tövbe ve istiğfar ederler. Emmâre Şehri ahâlisine onda iken, tövbe müyesser olmaz, şefâate müstahak olmazlar" dedikde, kendi şehirleri Levvâme Şehri içindeki kalenin halinden suâl etdikte, dedi, "O kalenin ismi, Mülhime'dir ve pâdişahları, Akl-ı Ma'âd'dır. Vezîrinin ismine Sultân-ı Aşk derler. O Şehr-i Mülhime'ye bizden giden yokdur. Ve bazı kimse hicret edip gider. Bir dahi bizim şehrimize koymayız. Onlar Şehr-i Mülhime'nin vezîri aşkına gâyetle tâbi' olup muhabbet edip aşka cân u bâş ve mâl u evlad u ayâl fedâ ederler imiş. Bizim sultanımız Akl-ı Ma'âş'ın tedbîri ve tasarrufuna i'tibâr etmeyip, teslîm olmayıp 'âr u nâmus ve vakar ve zühdü terk edip tasavvuf okuyup bir mikdar kitâblar yazmışlar, ne'ûzubillah bir harf, şer'-i şerif kitâblarına mutâbık değildir. Ve içlerinde mürşid ve delîl ve rehber addolunup bazı kimseler vardır ki hırka ve tâc ve abâ giyip sûretde kisve-i ehlullah ile olup kavl ü fiilleri şer'e mugâyir iken, onların emrine imtisâl ederler imiş. Ne'ûzubillah onların cümlesi, fırka-i dâlleden ehl-i tarîk bulunmuşlardır. Zinhâr o Mülhime Kalesine uğramayasın ki onlar sâz u söz ve nağme ve tanbûr ve ney ve kudüm ile Allah derler. Onlar bizim Levvâme şehrimize gelip mezâklarını icrâ edemezler. Bizim ulemâmızda gayret-i dîniyye gâlib olmakla ittifak edip ahkâmullah ile kitâblarımızda cem' olup nefyederiz ve nice adamların zikretdiğini haber alıp katlederiz. Bizde olan ulemâ ve sulehâ ve 'âbid ve zâhid, Şehr-i Mülhime'de bulunmak bir vech ile kâbil değil" dedikde, o Levvâme Şehrinden dahi nefret edip Levvâme'den içeri olan Mülhime-i Mübâreke Şehrine teveccüh edip Mülhime Kalesi kapısına vardıkda, kapı üzerine yazılmışdı ki "Alâ bâbi' l-cenneti lâ ilâhe illallah".

O kelime-i tayyibeyi okuyup derakab secde-i şükür edip Mülhime Şehrine dahil oldum. İbtidâ bir Nakşibendiyye tekkesinde ikâmet edip zevk ü şevk ve sâz u söz ve nağme ve âgâz ile ahâlisiyle bir dem safâda olup beynlerinde nizâ'-i kesîre ve fesad ve hased ve buğz u 'adâvet yok. A'lâsı ve ednâsı birbirlerine i'zâz u ikrâm ve tevkîr ü ihtirâm edip meclislerinde sohbetleri dilber dîdârı ve zikrullah olup dâimâ safâ-yı rûhânî ile ahalisi cefâdan 'ârî olup cennet safâsından mütelezziz olduğundan nâşî onda ikâmet edip onda Mülhime Şehrinin cümle hâlini suâl edip meclis-i şerîflerinde sohbetleriyle

müşerref olup ve safâ-yı rûhânî ve cismânî onda cümlesi müheyyâ bulunmakla fakîr dahi mest ü hayrân olup onda hüsn-i zan olunan ihtiyâr ve 'ârif ü âgâh bir candan suâl etdim ki "Azîzim, ben bir seyyah fakîrim, gönül marazlarından gaflet ve zulmet nâm illetlere mübtelâyım. Bu Mülhime Şehrinde gönül illetlerine devâ eder tabîb-i hâzik bulunur mu? Lutf edip haber ver" dedim. O şahsa ismini suâl etdikte, dedi, "İsmim, hidâyetdir, ezelden bu âna gelinceye dek benden yalan sâdır olmamışdır. Ve hizmetim ancak şehre vuslat tarîkini candan suâl eden tâlib-i dîdâra sohbetle haber vermekdir. Sen dahi 'âşık-ı sâdık bir fakîrsin. Candan kulağını açıp sözümü candan dinle. İşbu sâkin olduğun Şehr-i Mülhime, dört mahalledir. Dördü, birbirini ihâta etmişdir. Evvel mahallenin ismine, Mahalle-i Mukallidîn derler. Bu senin aradığın tabîb-i hâzik bu Mahalle-i Mukallidîn'de sâkin olmaz. Senin senden olan gaflet ve gönül zulmetine ve şirk-i hafîye ilâç hâlâ tabîb-i kulûb sûretinde olup tâc ve hırka ile şeyh sûretinde olanlar irfân kalıbında 'ârifler ve mukallid ve müfsid ve müddeîler ve davâlarını gönülde isbâta kâdir olmayan müddeîler ahlâk-ı zemîme ve şirk-i hafîde ve şehr-i şöhretde ve maraz-ı şehvetde ekl ü şürb ve cimâ' ve lu'b u lehv ve nisyânda olup ve mukallid 'ârifler fesadlarını gâyet mahfî ederler ve müdrik ve rind ve zekî olurlar ve fehm ü ferâsetleri gâlib oldukları lisanları dâimâ zikirde olup esmâullahın tesîrini müşâhede eylediklerindendir. Bu mahallede senin maraz-ı kalbine ve 'illet ve gaflet ü nisyânına merhem-i şâfî ve bir tabîb-i hâzik yokdur. Bu Mahalle-i Mukallidîn'den hicret ve Mutmainne Kalesi tarafında olan Mahalle-i Mücâhidîn'e varıp, onda derdine dermân tabîb bulunur" dedikde, Mahalle-i Mücâhidîn'e varıp, misâfir oldum.

Ahâlisini gördüm ki zayıf ve edîb ve zâkir ve şâkir ve mücâhid ve oruç ve namaz ve ibâdât u tâ'at ve riyâzât üzere sâkin ve sâkit ve 'âlim ve fazıl ve 'âmil canlarla görüşdüm. Bildim ki bunların bu misilli hareketleri ahlak-ı zemîmeden ve şirk-i hafîden ve zulmetden ve gafletden âzâd olup Mutmainne Kalesine dâhil olmakla isti'dâd kesb edip "İrci'i" hitâbına müstahak olup bâb-ı rızâda mukîm ve ikâmet için imiş. Fakîr dahi nice seneler onlar gibi hareket edip bir ân zikr ü fikr terk etmeyip sabır ve tahammül ve kanâat edip mücâhededen hâlî olmadım. Lâkin şirk-i hafîden ve gaflet ve zulmetden halâsa çâre bulmadım. Ama olduğum Mücâhede Mahallesi tabîblerine ricâ etdim ki "Benim illetim şirk-i hafî ve gaflet ve zulmetdir, inâyet buyurup bir merhem-i şâfî ihsân buyurun" dedim. Cevâb etdiler ki "Bu Mahalle-i Mücâhede'dir. Bunda senin derdine dermân yokdur. Lâkin Mutmainne Kalesine karîb bir mahalle vardır ki ona Mahalle-i Murâkabe ve Mahalle-i Münâcât derler. Bu senin illetine ilaç eder tabîb onda bulunur" dedikde, Mahalle-i Murâkabeye vardım ki ahâlisi zikr-i kalbîde kalb sâhibleri olup baş zeminde huzû' ve huşû' ve huzûrda melûl ve mahzûn ve bî-nutk u bî-lisân, zâhirleri harâb ve bâtınları ma'mûr olup meşrebleri halîm ve selîm ve teslîm ve havf-ı Hudâ'dan birbirleriyle ülfet ve sohbet etmezler. Ve ilim ve hikmetle aslâ birbirlerini murâkabeden men' etmezler ve birbirlerinin huzûruna mâni' olmazlar ve birbirlerine zerrece bâr olmazlar.

Fakîr dahi o Murâkabe Mahallesinde nice seneler ikâmet edip onlar gibi etdim. Gafletden âzâd oldum, ammâ şirk-i hafîden ve gönül zulmetinden âzâd olmadım. Gözüm yaşı revân olup zâr u giryân hayretde hayrân bir acîb seyrâna uğradım. Bahr-i âlâm-ı gamda gark olup her ânda ölmek arzu edip gayrı çâre bulmadım. Ölmek dahi yedimde olmadığından melûl ü mahzûn murâkıb dururken, yine mukaddem nush eden nâsıh, Hidâyet-i Hakk nâm kâmil zuhûr edip hâl-i perîşânıma merhamet edip buyurdular ki, "Ey gurbetde esîr ve zâr u giryân, sen derdine bu hâl ile dermân bulamazsın. Bu Mahalle-i Murakabe'den geç, Mutmainne kapısı önünde bir mahalle vardır ki adına Mahalle-i Fenâ derler, ona göç, senin dahi şirk-i hafî ve gaflet ve gönül zulmetine onda devâ

eder mahv u fânî ve bî-vücûd olan tabîb-i hâzikler ilaç edip halâs olursun" dedikde, Mahalle-i Fenâ'ya varıp misâfir oldum.

O Mahalle-i Fenâ'nın ahâlisini gördüm ki cümlesi lâl gibi ve meyyit gibi nutka tâkatleri yok ve sıhhatlerinden kat'-ı ümîd etmişler. Hemen Melekü'l-mevt'e muntazır olup durmuşlar. Mahallelerine gelip gidenlerden bî-haber olup Fenâ Mahallesi ahâlisi beş vakit namazı edâdan gayrı bir fiile kâdir olmayıp dünyâ ve ukbâ, Zeyd ve Amr'ı bilmezler. Ve havf u recâdan geçmişler, duâ ve senâ ve niyâz ve zikr ü fikr ve safâ ve cefâ ve lezzet-i cismânî ve lezzet-i rûhânî ile mukayyed olup mütelezziz olmazlar. Onların hâllerine bakıp fakîr dahi bir nice seneler onlar gibi etdim. Zâhiri onlara taklîd ile mutâbık etdim, ammâ bâtın hâlleri bir vech ile malûmum olmayıp fenâyı ve hâl-i fenâyı tarîf mümkün olmayıp o hâlde o Mahalle-i Fenâ'da dahi bir gam u âlâma uğradım ki hâlimi tabîbe arz etmeye bende benim olarak mülküm olmak üzere bir vücûd bulamadım ki benimdir, ben benim diyeyim. Bildim ki onda vücûd ve mülkün sâhibi hâzır ve nâzırdır, vücûd benimdir demek yalan ve yalan ise cemî' edyânda harâmdır.

Ve taleb ise şirk-i hafîden vâki' olup ben ise şirk-i hafîden halâs olmak için seyyâh oldum. Bu hâlde dahi 'acz ve hayretim ziyâde olup cümle murâdımdan fâriğ olup gözüm yaşı günden güne bilâ-ihtiyar ziyâde olmaya başladı. "Amân Yâ Rabbi" desem yine isneyniyyet ve şirk-i hafî ki tamam ben varım ve amânım var ve tâlibim ve matlûbum var, kaç aded zâhir olur. Bilmem ne çâre kılayım. Dilde olan ıztırâbıma vâkıf olan Âlimi's-sırru ve'l-hafiyyât hâlime merhamet edip gönüllerde tâlib-i dîdâr terbiyesine memûr olan ilhâm meleği bu garîb ve bî-kes ve bî-vücûd hâlime merhamet edip, izn-i Hakk'la ilhâm-ı rabbânî kitâbından okutup, "İbtidâ fenâ-yı ef'âl elzemdir" dedikde, hemen elim uzatmak murâd etdikde, gördüm bu elim cemâd gibi 'anâsır-ı erba'adan mürekkeb bir ma'nâdır. Elim benim değil, "fa''âlun limâ yurîd"indir ve bende bu fiile kudret yokdur. Kâdir'indir, kudretim yokdur. Velhâsıl her ne fiil benden sâdır olacak ise, o fiili, fa''âle ve onun kuvvet ü kudretine havâle edip ve cümle benden sûret-i beşerde vâki' olan ef'âldan fâriğ olup tamâmıyla fenâ-yı ef'âl ne demekdir, ilhâm meleği vâsıtasıyla sırrımda sırrına vâkıf olup hamd ü senâda oldum.

Eğer ulemâdan bazı tasavvufa âşinâ olanlar, "Fenâ-yı ef'âle Kur'ân-ı Azîmü'ş-şân'da bir delil var mıdır?" derse, "Kul küllün min indillah" âyet-i kerîmesi ayândır. Fakîr okuduğum yokdur, ammâ okutmaya Hakk Te'âlâ kuvvet ü kudret ihsân etmişdir. Bu bahsimiz hale mevkûf olmakla kâl ile ta'bîr-i hâl, takrîr ve tefhîm olunmaz. "el-hâlu lâ yu'refu bi'l-kâl". Ehline malûmdur.

İmdi bundan sonra ilhâm meleği vâsıtasıyla avn-i Hakk'la fâna-yı sıfat etmeye teveccüh olunup bakdım, nazar benim değil, söylediğim kelâmda alâkam yok, lisân benim değil, nefs-i nâtıka bilemem. Nâçâr zâhir ü bâtında olan sıfatımdan kat'-ı alâka edip ve cümle rûhumla ve cismimle ve havâss kuvâlarımda ben beni bir zât farz etdim. Gördüm, farz etdiğim dahi isneyniyyet, yine şirk-i hafîdir. "Elin mülkünde ne alâkam vardır?" diyerek nâçâr kaldım. Cümle zâtımı mahv u fânî kıldım, ammâ talebden fâriğ olamadım. Fikir etdim ki "Ve't-talebu 'aynu'l-bu'd" demişler. Bu benliğimde ne belâya uğradım bilmem. "Ve kânellahu bi külli şey'in muhitâ", "Hüve'l-evvelü ve'l-âhiru ve'z-zâhiru ve'l-bâtinü ve hüve bi külli şey'in 'alîm" sırrımda zâhir olup ondan "Mûtû kable en temûtü" sırrına mazhar olmaya teveccüh etdim.

Yine şirk-i hafî ki bir ben bir de teveccühüm vâr imiş. Gûyâ bu dahi bir yalan. Bir derde düşdüm ki münâcât etme, hareket etme, taleb etme, bir garîb ma'nâ ki halli müşkil. Nâçâr cümlesini sâhibine teslîm edip bâb-ı rızâda mukîm olup hâlet-i nez'de sâhib-i firâş olan hasta misilli tarîfi mümkün olmayan bir makâmda dâimâ ölmeye muntazır olup bî-'akl u şu'ûr 'aynı meyyit gibi bir zaman bu

hâlde kaldım. Ondan "İstefti nefsek" deyip gönül fetvâsına mürâcaat etdim. Cevâb etdi ki "Senin senden zuhûr eden nefsinden mâdem ki haberin vardır, 'irci'î" hitâbını gûş edemezsin".

Zîrâ bu da malûmdur ki tuzlaya bir kedi düşüp mürûr-ı eyyâmla cümle vücûdu tuza kalb olsa, o kedinin vücûd-ı evvelinden bir kıl kalsa onun bâkî kalan bir kılının bahsinde ulemâ-yı zâhir nice kıyl ü kâl ederler ki bî-hisâb. Bazısı derler ki "Vücûd-ı evvelinden bâkî kalan bir kıl mâni' olmaz, cümle vücûdu tuz hükmündedir" Ve bazıları derler ki "Mâdem ki vücûd-ı evvelinden kıl bâkîdir, cümle o vücûd-ı bâkîsi hükmündedir, helâl olmaz, her ne kadar bir kıl dahi olursa" deyip o cevâbı fehm ü idrâk etdikde, müceddidine mevt-i ârâ ile ölmeye müheyyâ olup badehû bu hâle istiğrâk derler imiş. Bu hâl dahi zuhûr edip benim bende benden bana bir keyfiyet ârız olup sırrımda bî-harf ve bî-sûret "irci'î" hitâbı gibi bir h3al zuhur etmekle o anda bir tarîfi mümkün olmayan bir lezzet-i ma'nevî vâki' olup mest ü medhûş olup o ânda bîdâr oldum. Badehû Akl-ı Ma'âş ile fikr etdim ki ne hâletdir, Akl-ı Ma'âş o esrârdan bî-haber olduğundan fikr ile esrâr-ı ilâhîye vâkıf olunmayacağı malûmum olup davâdan fârig oldum.

İmdi buraya değin tahrir olunan esrârdan murâdım izhâr-ı fen olmayıp, ancak vefâtımdan sonra bu risâlemiz ehibbâya yâdigâr olup nice sâlik-i râh-ı hakîkat olanlar, mütala'a etdikde, bu fakîri hayır duâ ile yâd ederler. Bu risâlemize nazar eden canlar, kendi hâllerini bilirler, elbette dikkatle mütala'a eden sâlik, kendi hâlini fikr etdikde, kendisi makâm cihetinden hangi şehirde sâkin ve hangi mahalle ahâlisiyle ülfet ü muhabbet eder, insâf edip ona göre hareket eder, bâb-ı rızâyı bulup, bilip, hamd ü senâ eder.